

سیمای سوره‌ی روم

این سوره شصت آیه دارد و در مکه نازل شده است. همانند بسیاری از سوره‌های مکی، موضوع اصلی این سوره، مبدأ و معاد و گفتگوهای اهل ایمان و کفر در این زمینه است. این سوره با پیشگویی پیروزی رومیان بر ایرانیان در جنگ آغاز می‌شود و به همین مناسبت، سوره «روم» نام گرفته است. بخش عمده آیات این سوره، به ذکر نعمت‌های الهی در آسمان و زمین و نظام زوجیت در گیاهان و حیوانات، آفرینش انسان از خاک و پیوند زن و مرد، تلاش در روز و خواب در شب، بارش باران و وزش باد و حیات زمین پس از مرگ می‌پردازد.

﴿سبحان الله...﴾

۵- بعضی زمان‌ها، برای ذکر خداوند مناسب‌تر است. ﴿حین تمسون و حین تصبحون﴾
 ۶- تنزیه خداوند و پاک دانستن او از عیب‌ها، بر ستایش او تقدّم دارد. ﴿سبحان الله
 - له الحمد﴾

۷- تسبیح و حمد، در همه‌ی مکان‌ها (آسمان‌ها و زمین) و همه‌ی زمان‌ها یک
 ارزش است. ﴿تمسون - تصبحون - السموات والارض﴾

﴿۱۹﴾ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ
 بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ

زنده را از مرده بیرون می‌آورد، و مرده را (نیز) از زنده بیرون می‌کشد، و
 زمین را بعد از مرگش زنده می‌کند، و شما نیز (روز قیامت) این گونه
 بیرون آورده می‌شوید.

نکته‌ها:

□ برای خارج شدن مرده از زنده و زنده از مرده، مصادیق و نمونه‌های زیادی در تفاسیر بیان
 شده است، از جمله: ایجاد انسان از نطفه و ایجاد نطفه از انسان. فرزند مؤمن از والدین کافر
 و بالعکس، که همه‌ی اینها نشانه‌ی قدرت مطلقه‌ی خداوند در جهان و توانایی او در برپایی
 قیامت و حشر موجودات است.

پیام‌ها:

۱- در معاد شک نکنید، زیرا کار خداوند میراندن و برانگیختن است. (با ارائه‌ی
 نمونه‌ها، ابهامات و تردیدها را از بین ببرید.) ﴿یحیی الارض... كذلك تُخْرَجُونَ﴾

﴿۲۰﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

و از نشانه‌های الهی آن است که شما را از خاکی (پست) آفرید، پس (به
 صورت) بشری به هر سوی پراکنده شدید.

نکته‌ها:

- در قرآن، یازده مورد تعبیر «و من آیاته» به کار رفته که هفت موردش در این سوره است.
- در آیه‌ی قبل، خروج مرده از زنده و بالعکس به طور کلی و سربسته مطرح شد و این آیه نمونه‌ی آن مطلب کلی است.

پیام‌ها:

- ۱- بهترین راه خدانشناسی، تفکر در آفرینش است. «و من آیاته ...»
- ۲- نشانه‌های الهی قابل شمارش نیست، آنچه گفته می‌شود اندکی از بسیار است. «من آیاته»
- ۳- در میان آفریده‌ها، انسان بارزترین آنهاست. (آیاتی که درباره‌ی نشانه‌های قدرت الهی است، از انسان شروع می‌شود). «من آیاته ان خلقکم من تراب»
- ۴- خودشناسی، مقدمه‌ی خدانشناسی است. «من آیاته ان خلقکم من تراب»
- ۵- منشأ وجودی همه‌ی انسان‌ها خاک است. (تفاخرهای بی‌ارزش را کنار بگذاریم). «من تراب»
- ۶- در خاک، حس و حرکت نیست، ولی در انسان هست و این، نشانه‌ی قدرت و عظمت پروردگار است. «خلقکم من تراب... تنتشرون»

﴿ ۲۱ ﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ

جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

و از نشانه‌های او آن است که از جنس خودتان همسرانی برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و میان شما و همسرانتان علاقه‌ی شدید و رحمت قرار داد؛ بی شک در این (نعمت الهی)، برای گروهی که می‌اندیشند نشانه‌های قطعی است.

نکته‌ها:

□ یاد خداوند مایه‌ی آرامش دل و روح است، ﴿بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾^(۱) و همسر مایه‌ی آرامش جسم و روان. ﴿أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾^(۲)

پیام‌ها:

- ۱- آفرینش، هدفدار است. ﴿خُلِقَ لَكُمْ﴾
- ۲- زن و مرد از یک جنس هستند. (بر خلاف پاره‌ای عقاید خرافی و تحقیرآمیز که زن را موجودی پست‌تر یا از جنس دیگر می‌پندارند). ﴿مَنْ أَنْفَسِكُمْ﴾
- ۳- همسر باید عامل آرامش باشد نه مایه‌ی تشنج و اضطراب. ﴿لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾
- ۴- هدف از ازدواج، تنها ارضای غریزه‌ی جنسی نیست، بلکه رسیدن به یک آرامش جسمی و روانی است. ﴿لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾
- ۵- نقش همسر، آرام‌بخشی است. ﴿لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾
- ۶- محبت، هدیه‌ای الهی است که با مال و مقام و زیبایی به دست نمی‌آید. ﴿جَعَلَ﴾ (مودّت و رحمت، هدیه‌ی خدا به عروس و داماد است.)
- ۷- هر کس با هر عملی که آرامش و مودّت و رحمت خانواده را خدشه‌دار کند، از مدار الهی خارج و در خطّ شیطان است. ﴿جَعَلَ بَيْنَكُمْ ...﴾
- ۸- رابطه‌ی زن و مرد، باید بر اساس مودّت و رحمت باشد. ﴿مُودَّةً وَرَحْمَةً﴾ (مودّت و رحمت، عامل بقا و تداوم آرامش در زندگی مشترک است.)
- ۹- مودّت و رحمت، هر دو با هم کارساز است. (مودّت بدون رحمت و خدمت، به سردی کشیده می‌شود و رحمت بدون مودّت نیز دوام ندارد.) ﴿مُودَّةً وَرَحْمَةً﴾
- ۱۰- تنها اهل فکر می‌توانند به نقش سازنده‌ی ازدواج پی ببرند. ﴿لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

۱. رعد، ۲۸.

۲. روم، ۲۱.

﴿ ۲۲ ﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافَ السِّنِّتِكُمْ وَ
 أَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

و از نشانه‌های الهی، آفرینش آسمان‌ها و زمین، و تفاوت زبان‌ها و رنگ‌های
 شماست؛ همانا در این امر برای دانشمندان نشانه‌هایی قطعی است.

پیام‌ها:

- ۱- آفرینش آسمان‌ها و زمین، از نشانه‌های قدرت بی‌پایان الهی است. ﴿و من آیاته
 خلق السموات و الارض﴾
- ۲- تفاوت نژادها و زبان‌ها، راهی برای خداشناسی است. ﴿و من آیاته... اختلاف
 السننتکم و ألوانکم﴾
- ۳- هر زبانی برای خود ارزش و اصالت دارد و تغییر آن نه کمال است و نه لازم.
 (هیچ کس حق ندارد نژادها و زبان‌های دیگر را تحقیر نماید.) ﴿و من آیاته...
 اختلاف السننتکم و ألوانکم﴾
- ۴- یکسان بودن شکل و رنگ همه‌ی انسان‌ها با ابتکار و نوآوری و بدیع بودن
 خداوند سازگار نیست. ﴿و من آیاته اختلاف السننتکم...﴾
- ۵- انسان عالم و فهمیده، از اختلاف رنگ‌ها و زبان‌ها به معرفت الهی می‌رسد
 ولی جاهل، رنگ و زبان را وسیله‌ی تحقیر و تفاخر قرار می‌دهد. ﴿للعالمین﴾

﴿ ۲۳ ﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِّن فَضْلِهِ إِنَّ فِي
 ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

و از نشانه‌های الهی، خوابیدن شما در شب و روز، و تلاش شما در کسب
 فضل پروردگار است؛ همانا در این امر برای گروهی که (حقایق را)
 می‌شنوند نشانه‌هایی قطعی است.

پیام‌ها:

- ۱- نعمت‌های الهی را ساده ننگیریم؛ خواب نیز یک نعمت بزرگ است. ﴿و من آیاته منامکم﴾
- ۲- خواب، مقدمه‌ی تلاش است. ﴿منامکم... وابتغواکم﴾
- ۳- کار و تلاش برای کسب معاش، امری پسندیده و نشانه‌ای الهی است. ﴿و من آیاته... ابتغواکم﴾
- ۴- اصل خواب برای شب است و خواب در روز، برای استراحت جزیی است. ﴿منامکم بالیل والنهار﴾
- ۵- فضل الهی گسترده است ولی تلاش ما برای کسب آن لازم است. ﴿ابتغواکم﴾
- ۶- نعمت‌هایی که دریافت می‌کنیم، به خاطر استحقاق نیست، بلکه لطف و فضل الهی است. ﴿من فضله﴾

﴿۲۴﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

و از نشانه‌های الهی آن است که برق (آسمان) را که مایه‌ی بیم و امید است به شما نشان می‌دهد و از آسمان، آبی می‌فرستد که زمین را بعد از مردنش زنده می‌کند، همانا در این امر برای گروهی که می‌اندیشند نشانه‌هایی قطعی است.

نکته‌ها:

- در این آیه و آیات قبل، چهار تعبیر به چشم می‌خورد: ﴿یتفکرون﴾، ﴿للعالمین﴾، ﴿یسمعون﴾ و ﴿یعقلون﴾.

برای عملی شدن این چهار تعبیر، چهار مرحله‌ی طبیعی بیان شده است:

۱. انسان در آغاز، فکر می‌کند. «یتفکرون»

۲. سپس می‌فهمد و عالم می‌شود. «للعالمین»

۳. کسی که آگاه شد، حرف‌ها را با دقت گوش می‌دهد و نکته سنجی می‌کند. «یسمعون»

۴. در اثر شنیدن عمیق، به تعقل و اندیشیدن می‌رسد. «یعقلون»

پیام‌ها:

- ۱- بیم و امید، در کنار هم سازنده است. ﴿خَوْفًا وَ طَمَعًا﴾
- ۲- برق آسمان، بارش و سبز شدن زمین تصادفی نیست، بلکه بر اساس یک برنامه‌ی دقیق و حساب شده است. ﴿البرق... یَنْزِلُ... فِیْحِی﴾
- ۳- نظام آفرینش، بر اساس اسباب و علل پایه ریزی شده است. ﴿فِیْحِی بِه﴾
- ۴- پائیز و بهار، ریزش و رویش گیاهان، از نشانه‌های قدرت خداوند در آفرینش است. ﴿فِیْحِی بِه الْاَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾
- ۵- خداشناسی باید بر اساس علم و فکر و تعقل باشد. ﴿لَا یَاتِ لِقَوْمٍ یَعْقِلُونَ﴾

﴿ ۲۵ ﴾ وَمِنْ آیَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً

مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

و از نشانه‌های الهی آن است که آسمان و زمین به فرمان او بر پاست؛ پس هرگاه شما را از زمین فرا خواند، ناگهان (از قبر) بیرون می‌آیید (و در صحنه‌ی قیامت حاضر شوید).

نکته‌ها:

- در این آیات، هم آفرینش انسان از خاک، نشانه‌ی قدرت الهی شمرده شد، ﴿خَلَقَكُمْ مِنْ تَرَابٍ﴾ هم مرگ و خروج انسان از قبر. ﴿مِنَ الْاَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ﴾
- خداوند در این آیه و پنج آیه‌ی قبل، پانزده مرتبه مردم را مخاطب قرار داده و نعمت‌های خود را برشمرده که این، یکی از شیوه‌های تبلیغ است.

پیام‌ها:

- ۱- استواری نظام آفرینش، نه تصادفی است و نه به دست دیگران، به اراده الهی است. ﴿تقوم... بامرہ﴾
- ۲- پیدایش معاد، با اراده و دعوت خداوند انجام می‌گیرد. ﴿دعاکم دعوة﴾
- ۳- دعوت پیامبر خدا، مرده را زنده می‌کند، ﴿ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَا تُبَيِّنُكَ سَعِيًّا﴾^(۱) تا چه رسد به دعوت الهی. ﴿دعاکم دعوة من الارض اذا انتم تخرجون﴾
- ۴- ایمان به مبدأ، مقدمه‌ی ایمان به معاد است. کسی که نظام هستی را بر پا کرد، شما را نیز پس از مرگ زنده می‌کند. ﴿تقوم السماء... اذا انتم تخرجون﴾
- ۵- معاد، جسمانی است. ﴿من الارض... تخرجون﴾
- ۶- پیدایش معاد، دفعی است نه تدریجی. ﴿اذا انتم تخرجون﴾

﴿۲۶﴾ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَانِتُونَ

و هر که در آسمان‌ها و زمین است از آن اوست، همه برای او فرمانبردارند.

﴿۲۷﴾ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

و او کسی است که آفرینش را آغاز می‌کند، سپس آن را (باز می‌گرداند و) تجدید می‌کند و این کار برای او (از آفرینش نخستین) آسان‌تر است، و قدرت برتر در آسمان‌ها و زمین مخصوص اوست؛ و او غلبه‌ناپذیر و دانا به حقایق امور است.

نکته‌ها:

- مراد از ﴿من في السموات﴾ یا فرشتگانی هستند که مطیع فرمان خدایند و یا موجودات صاحب شعور دیگری که هنوز برای بشر شناخته نیست.